

Actieprogramma Metropolitaan Landschap 2016-2020

Samenwerken aan bereikbare, beleefbare en toekomstbestendige landschappen

Vastgesteld door
Platform Ruimtelijke Ordening
op 30 november 2016

**METROPOOLREGIO
AMSTERDAM HET
METROPOLITANE
LANDSCHAP**

Actieprogramma voor een bereikbaar, beleefbaar en toekomstbestendig landschap

De metropoolregio Amsterdam (MRA) is een gevarieerde en dynamische regio. Het is een gebied met meer dan 2 miljoen inwoners, met een sterke en diverse economie, met een unieke grachtengordel en schilderachtige Zuidooststadjes. Een bruisende metropool waar economische innovaties tot bloei komen én waar de dynamiek ook is ingebed in een historisch en uniek landschap. Het Metropolitane Landschap is een schatkamer van biodiversiteit, bergt water, levert een bijdrage aan de voedselvoorziening, biedt recreatieve bestemmingen en draagt een grote culturele bagage.

Hier kunnen inwoners ontspannen, beleven en sporten in een groene omgeving. Het MRA-landschap trekt ook veel toeristen uit binnen- en buitenland en is een van de aantrekkelijke vestigingsvoorwaarden voor de bedrijven en nieuwe bewoners. Werken aan de Zuidas, uitwaaien in de polder, hardlopen aan het strand, varen in de veenweiden: het kan allemaal in de MRA.

Door de gestage ontwikkeling van de MRA komt het landschap onder druk te staan. Er is behoefte aan meer woningen, voorzieningen, voedsel, infrastructuur en recreatiemogelijkheden. Om de MRA dynamisch en divers te houden, is het van belang om zorgvuldig en met aandacht voor kwaliteit te ontwikkelen. Dit lukt alleen als partijen in de MRA samenwerken en afspraken maken over te behalen doelen, prioriteiten, monitoring en het ontwikkelen van instrumenten die verder gaan dan de gemeentegrenzen. Daarom vindt de stuurgroep Metropolitane Landschap het hoog tijd voor een actieprogramma waarin gezamenlijk met MRA-partners gewerkt wordt aan opgaven om het landschap beter bereikbaar, beleefbaar en toekomstbestendig te maken!

Inhoud

Actieprogramma voor een bereikbaar, beleefbaar en toekomstbestendig landschap	3
I Aanleiding en inhoud van het Actieprogramma ML	6
II Overzicht van opgaven en acties	8
III Opgaven	13
Bereikbare landschappen	14
Beleefbare landschappen	18
Toekomstbestendige landschappen	21
IV Organisatie en financiering	26
V Monitoring en communicatie	27
Colofon	29

I Aanleiding en inhoud van het Actieprogramma ML

Om de landschappen van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) aantrekkelijk te houden en de volledige potentie ervan als onderdeel van een aantrekkelijke leefomgeving te benutten, is het nodig dat partijen in de MRA collectief de verantwoordelijkheid nemen en investeren in behoud, ontwikkeling en beheer van het Metropolitane Landschap (ML). Het Actieprogramma ML draagt hieraan bij door op het niveau van de metropoolregio gezamenlijk acties te benoemen en uit te voeren voor beter bereikbare, beleefbare en toekomstbestendige landschappen. Het opstellen en uitvoeren van het actieprogramma maakt onderdeel uit van de ruimtelijk-economische Actie-Agenda 2016-2020 van de MRA. De stuurgroep Metropolitaan Landschap¹ is hiervoor verantwoordelijk.

Drie thema's

Het behouden van de landschappen in de MRA voor de toekomst lukt alleen met een brede maatschappelijke waardering. Ook voor ons landschap geldt: bekend maakt bemind. Bewoners, bezoekers en ondernemers moeten er dus kunnen komen, er moet wat te doen zijn en dat moet op een manier die bijdraagt aan het instandhouden van de kwaliteit. De opgaven in het actieprogramma zijn daarom verdeeld over drie thema's: bereikbare, beleefbare en toekomstbestendige landschappen. De thema's vertegenwoordigen de drie hoofdogaven waar de stuurgroep ML een bijdrage aan wil leveren.

Bereikbare landschappen

De welvaart van de MRA gaat vanzelfsprekend gepaard met groei van de bebouwde omgeving. Volgens de prognoses zijn er tot 2040 250.000 extra woningen nodig. Ook neemt de infrastructuur toe door nieuwe verbindingen of verbreding van bestaande infrastructuurbundels. Dit maakt dat de druk op het landelijk gebied toeneemt en dat het MRA-landschap steeds meer versnipperd raakt en dus minder toegankelijk wordt. Doel van deze opgave is het tegengaan van versnippering door de bereikbaarheid van het landschap voor fietsers, wandelaars en vaarverkeer via een uitmuntend routenetwerk en het openbaar vervoer te borgen en daar waar mogelijk te verbeteren.

Beleefbare landschappen

Voor een aantrekkelijke metropoolregio, ook in de toekomst, is het nodig om (blijvend) te voorzien in een at-

tractieve groene omgeving met voldoende voorzieningen die aansluiten bij de (toekomstige) recreatievraag. Met een mooie set aan diverse en waterrijke landschappen vlakbij de woongebieden heeft de MRA een gouden troef, en daarmee een onderscheidend concurrentievoordeel, in handen. Dit betekent echter niet dat deze kwaliteit op lokaal niveau overal aanwezig is en dat het automatisch geborgd is voor de toekomst. Cultuurwaarden in het landschap staan door de hoge dynamiek in de MRA onder druk en de verwachte toename van het aantal recreanten en toeristen vraagt om een groter en passend vrijetijdsaanbod. Doel van deze opgave is het behouden en verbeteren van de aanwezige (gebruiks)kwaliteiten in het MRA-landschap, zoals de erfgoedstructuren en recreatiegebieden, en te zorgen voor een evenwichtige spreiding van recreanten en toeristen in de MRA om zo te zorgen voor een optimale vrijetijdsbeleving.

Toekomstbestendige landschappen

Het klimaat verandert, het veen oxideert, de landbouw stagneert, de biodiversiteit in agrarische gebieden neemt af, stedelijke ontwikkelingen tasten het landschap aan en budgetten voor het landschappen lopen terug. De landschappen in de MRA moeten winnen aan veerkracht om in te kunnen spelen op veranderingen in de toekomst. Om dit te bereiken is het nodig om duidelijke afspraken te maken over wie waar verantwoordelijk voor is, om beleid op verschillende schaalniveaus op elkaar af te stemmen en om nieuwe verdienmodellen te introduceren. Doel van deze opgave is het vergroten van de toe-

¹ Stuurgroepleden: Dhr. A. Tekin (provincie Noord-Holland-voorzitter, Dhr. A. Choho (Amsterdam), Dhr. P. Bot (Amstelveen), Dhr. R. Grondel (Diemen), Mevr. M. Sanderse (Gooi en Vechtstreek), Mevr. C. Sikkema (Haarlem), Dhr. J. Nederstigt (Haarlemmermeer), Mevr. L. Wagenaar (ISW), Dhr. E. Rentenaar (Lelystad), Mevr. A. Nienhuis (Recreatieschap Twiske-Waterland), Mevr. Baerveldt (Velsen), Dhr. D. Emmer (Zaanstad), Dhr. T. Herrema (gemeente Almere - agendalid), Dhr. A. Stuivenberg (Provincie Flevoland - agendalid)

komstbestendigheid van de landschappen door de juiste condities te scheppen qua beleid, wet- en regelgeving, beheer en financiering.

Het actieprogramma

In het Actieprogramma ML ligt de nadruk op het verbinden van partijen, opgaven en de verschillende schaalniveaus. Een goede samenwerking tussen partijen, het benutten van meekoppelkansen en zo effectiever inzetten van middelen, en de verknoping van doelen op lokaal en regionaal niveau is essentieel voor behoud en versterking van de kwaliteit van het ML. Inhoudelijk is het een verdere uitwerking van eerdere producten vanuit het programma ML: 'De kracht van het landschap' en 'Kwaliteitsbeeld en nieuwe opgaven voor het MRA-landschap', bestaande agenda's en programma's, gesprekken met partners uit de regio, expertsessies en de raadpleging van raden en staten.

De samenwerking wordt gezocht rondom negen opgaven en daarbij benoemde acties. De acties zijn zeer verschillend van karakter. Het varieert van het smeden van coalities en scheppen van de juiste condities tot het doen van onderzoek en agenderen van opgaven die in de regio nog weinig aandacht krijgen. Per opgave zijn vanuit de stuurgroep ML bestuurlijke ambassadeurs benoemd en hun rol vastgelegd: trekken van een opgave of volgen van een opgave die elders is belegd, maar wel raakvlakken heeft met het ML. Het actieprogramma is niet uitputtend, maar richt zich op een aantal prioritaire opgaven. Het gaat nadrukkelijk alleen om onderwerpen waarbij de MRA meerwaarde biedt door iets toe te voegen aan het beleid en lopende programma's van provincies of gemeenten. Naast de meerwaarde van de MRA heeft prioritering plaatsgevonden op basis van betekenis voor de MRA, urgentie, haalbaarheid (beschikbare middelen), draagvlak in de regio en momentum ('nu of nooit').

De looptijd van het actieprogramma is 2016-2020, maar om aan te sluiten bij de dynamiek van de dagelijkse praktijk - immers wat vandaag kansrijk lijkt, is het morgen misschien niet meer - zal de voortgang van de uitvoering van het Actieprogramma ML jaarlijks worden gerapporteerd en zo nog geactualiseerd.

Leeswijzer

Na dit introducerende hoofdstuk begint het actieprogramma met een overzichtstabel van alle opgaven, bijbehorende acties, verantwoordelijke bestuurders en partijen, en een globale planning. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 uitgebreid stilgestaan bij de opgaven verdeeld over de drie thema's. Waarom is het een opgave, welke acties worden in de komende jaren uitgevoerd en wie staan daarvoor aan de lat? De overige hoofdstukken gaan in op onderwerpen die

randvoorwaardelijk zijn voor het goed kunnen uitvoeren van de acties. Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van de bestuurlijke organisatie van het landschap in de MRA en tot slot gaat hoofdstuk 5 in op afspraken over communicatie en evaluatie van het actieprogramma en monitoring van het ML.

Wat vooraf ging

In het Ontwikkelingsbeeld Noordvleugel 2040 van 2007 is het belang van de landschappen voor de leefkwaliteit en het concurrerende vermogen van de MRA benoemd. Metropolaan Landschap (ML) is één van de vijf impulsen in de MRA-samenwerking en heeft als doel de kwaliteit van het landschap te behouden en te versterken, rekening houdend met de hoge ruimtelijke dynamiek, de afnemende middelen voor beheer en een sterke versnippering van de bestuurlijke verantwoordelijkheid.

In datzelfde jaar is met het document 'Kracht van het landschap' een streefbeeld neergelegd voor de toekomst van de verschillende Landschappen van de MRA. Daarbij zijn ook randvoorwaarden benoemd die nodig zijn om het streefbeeld te kunnen realiseren. Het verbeteren van de randvoorwaarden is nog steeds nodig en wordt in dit actieprogramma ook weer opgepakt. Vervolgens was de wens van het Platform Ruimtelijke Ordening (PRO) en de stuurgroep ML van de MRA om het streefbeeld uit de 'Kracht van het landschap' te concretiseren. Dit is in 2014 onder leiding van Jandirk Hoekstra, Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit van de provincie Noord-Holland, op basis van een reeks regioateliers gebeurd en heeft geresulteerd in het 'Kwaliteitsbeeld en nieuwe opgaven voor het MRA-landschap'. In deze publicatie staan de trends en opgaven van het ML beschreven. Deze opgaven vormen de basis voor dit actieprogramma.

Het PRO heeft op 26 maart 2015 opdracht gegeven voor het opstellen van het Actieprogramma ML en gevraagd of de stuurgroep ML hiervoor de verantwoordelijkheid wil nemen. De tijd is rijp om van visie tot actie over te gaan. Het opstellen en uitvoeren van dit actieprogramma is later ook als actie opgenomen in de Actie-Agenda 2016-2020 van de MRA en wordt daarmee breed in de regio gesteund.

Randvoorwaarden uit 'De kracht van het landschap' (2007)

II Overzicht van opgaven en acties

Bereikbare landschappen	Rol stuurgroep ML	Bestuurlijke ambassadeurs	Ambtelijke ambassadeurs	Planning
1. Ontwikkelen van een uitmuntend metropolitaan wandel-, fiets-, en vaarnetwerk - Uitvoeren van een quickscan door Recreatieschap Noord-Holland om het wandelnetwerk en de knelpunten in de MRA in beeld te brengen - Formeren van een projectgroep en stuurgroep 'Metropolitane Fietsroutes' - Het fietsnetwerk uitwerken op kaart in samenwerking met de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit van Noord-Holland, om knelpunten en (koppel)kansen te benoemen - Het realiseren/optimaliseren van vaarverbindingen, het realiseren van land-water- verbindingen en de uitbreiding van recreatief personenvervoer over water als onderdeel van de Visie Waterrecreatie Noord-Holland 2030	Levert bijdrage aan lopend traject Trekt opgave Trekt opgave	Marleen Sanderse (Gooise Meren) Ed Rentenaar (Lelystad) en Ronald Vennik (Velsen) Ed Rentenaar (Lelystad) en Ronald Vennik (Velsen)	Provincie Noord-Holland Stadsregio Amsterdam Stadsregio Amsterdam	2016 2016-2017 2016-2017
2. Benutten en vormgeven van infrastructuurknooppunten in het landschap - Inventariseren van de ov-toegangspoorten in de MIRA en het concept verder uitwerken - Bepalen bij welke drie ov-toegangspoorten de meeste urgentie ligt en welke kansrijk zijn voor verbetering - Eén ov-toegangspoorst uitkiezen voor uitvoering van een pilot - Het concept 'infrakathedraal' verder uitwerken door deelname als ontwerpopgave in de Berlijnse ontwerpprijsvraag Peter-Joseph-Lenné-prijs - Op basis van de uitkomsten van de prijsvraag onderzoek doen naar demogelijkheid van een pilot en eventuele opschaling naar MRA-schaal	Trekt opgave	Cora-Yfke Sikkema (Haarlem) en Annette Baerveldt (Velsen)	Gemeente Haarlem in afstemming met provincie Noord-Holland Gemeente Haarlem in afstemming met provincie Noord-Holland Gemeente Haarlem in afstemming met provincie Noord-Holland Gemeente Amsterdam Gemeente Amsterdam	2016-2017 2017 2017-2018 2016 2017-2018

Beleefbare landschappen	Rol stuurgroep	Bestuurlijke ambassadeurs	Ambtelijke Ambassadeurs	Planning
	ML			
3. Voorzien in aantrekkelijke recreatielandschappen - Samen met terreinbeheerders Identity Matching toepassen op de belangrijkste recreatielandschappen om het onderscheidend vermogen te vergroten - Het verbeteren van de ecologische kaders in recreatiegebieden door uitvoering van ecologisch onderzoek en verdere uitwerking daarvan binnen het beleid voor NNN en Natura2000 - Samen met terreinbeheerders onderzoek doen naar de gevolgen van veranderingen van ons vrijetijdsgedrag voor gebruik, inrichting en beheer van onze landschappen	Trekt opgave	John Nederstigt (Haarlemmermeer), Annette Baerveldt (Velsen) en Ruud Grondel (Diemen)	Provincie Noord-Holland	2016-2017
			Provincie Noord-Holland	2016-2017
			Provincie Noord-Holland	2017-2018
	Nader te bepalen	Peter Bot (Amstelveen)		
4. Vitaal houden en benutten van erfgoedstructuren - Met de werkgroep Cultuurimpuls MRA kansen in beeld brengen en acties formuleren voor nieuwe functies van bestaande erfgoedstructuren en monumenten			Gemeente Amstelveen	2016-2017
		Adnan Tekin (Noord-Holland), Astrid Nienhuis (Landsmeer) en Ruud Grondel (Diemen)		
5. Opstellen van een regionale evenementenstrategie - Het in samenhang met het actieprogramma toerisme opstellen van een regionale strategie gericht op een betere spreiding van de lusten en lasten van evenementen - Dit doen we door een inventarisatie uit te laten voeren van evenementen en evenementlocaties en het opstellen van een kansenkaart	Trekt opgave		Regio Gooi en Vecht samen met de Stadsregio Amsterdam en de provincie Noord-Holland	2016-2017
			Regio Gooi en Vecht samen met de Stadsregio Amsterdam en de provincie Noord-Holland	2017

Toekomstbestendige landschappen	Rol stuurgroep	Bestuurlijke ambassadeurs	Ambtelijke Ambassadeurs	Planning
6. Voorzien in toekomstbestendige en aantrekkelijke veenweidegebieden	ML Trekt opgave	Luzette Wagenaar (Waterland) en Adnan Tekin (Noord-Holland)	Gemeente Amsterdam	2016-2018
- Onderzoeken hoe de invoering van de omgevingswet bij kan dragen aan het duurzame beheer van veenweidegebieden			Gemeente Amsterdam	2016-2020
- Bijdrage leveren aan de aanstelling van een museale curator voor Laag Holland (actie uit de Actieagenda MRA)			Gemeente Amsterdam	2017-2020
- Invetten voor een landbouwbeleid bij hogere overheden dat rekening houdt met duurzaam beheer van veenweidegebieden			Provincie Noord-Holland	
7. Verbinden van de thema's landschap en gezondheid	Trekt opgave	Adnan Tekin (Noord-Holland)		2016-2017
- In kaart brengen waar de grootste kansen liggen voor aanleg of inrichting van combinaties tussen natuur en landschap				2016-2017
- Met inspirerende bijeenkomsten partijen wijzen op de voordelen en kansen van meer gezondheid door natuur				2017-2019
- Actief publiek-private samenwerkingen op gebied van natuur en gezondheid tot stand brengen				2017-2019
- Aanleggen van nieuwe natuur die bijdraagt aan de gezondheid				
8. Onderzoek doen naar een landschapsfonds en -compensatieregeling voor de MRA	Trekt opgave	Dick Emmer (Zaanstad) en Adnan Tekin (Noord-Holland)		
- Onderzoek doen naar de mogelijkheden en haalbaarheid van een landschapsfonds in de MRA			Gemeente Zaanstad	2016-2018
- Onderzoek doen naar een landschapscompensatieregeling			Provincie Noord-Holland	2017-2018
9. Stimuleren van gebiedsontwikkelingen voor Markermeer-IJmeer en Diemerscheg	Trekt opgave	Luzette Wagenaar (Waterland), Cees Loggen (Noord-Holland), Eric van der Burg (Amsterdam) en Jaap Ladders (Flevoland)	Gemeente Amsterdam en Provincie Noord-Holland	2016-2017
- Het uitvoeren van een verkenning naar de metropolitane potentie van het Markermeer-IJmeer voor de doelstellingen van de MRA			Programma Gooi- en Vechtstreek en gemeente Amsterdam	2017-2018
- Het opstellen van een ontwikkelstrategie Diemerscheg	Trekt opgave	Ruud Grondel (Diemen)		
- Het evalueren van de governance van het landschap in de MRA en de aanpak met ontwikkelstrategieën	Trekt opgave	Adnan Tekin (Noord-Holland)	Noord-Holland	2016-2017

Communicatie en monitoring	Ambtelijke ambassadeurs	Planning
- Opstellen van een landschapsmonitor, te beginnen met het opstellen van een monitor van de recreatie in natuur- en recreatiegebieden in samenwerking met terreinbeherende organisaties	Provincie Noord-Holland	2017
- Opstellen van een communicatiestrategie	Provincie Noord-Holland	2017
- Onderzoek doen naar een mogelijke bijdrage aan de organisatie van de Landschapstriënnale Park21 in de Haarlemmermeer	Provincie Noord-Holland	2016-2017

III Opgaven

In dit hoofdstuk volgt een beschrijving van de opgaven, welke rol de stuurgroep ML hierbij heeft, wie (bestuurlijk en ambtelijk) verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de acties en wat de planning is. De opgaven zijn verdeeld in drie categorieën afhankelijk van het doel dat ze dienen:

- Bevorderen van de bereikbaarheid van en door landschappen voor fietsers, wandelaars en recreatievaart;
- Verhogen van de recreatieve gebruiks- en belevingswaarde van de MRA-landschappen;
- Toekomstbestendig maken van de landschappen, zodat ze kunnen meebewegen met de dynamiek van de regio.

De volgende opgaven komen aan bod:

Bereikbare landschappen

1. Ontwikkelen van een uitmuntend metropolitaan wandel-, fiets- en vaarnetwerk
2. Benutten en vormgeven van infrastructuurknooppunten in het landschap

Beleefbare landschappen

3. Voorzien in aantrekkelijke recreatielandschappen
4. Vitaal houden en benutten van erfgoedstructuren
5. Opstellen van een regionale evenementenstrategie

Toekomstbestendige landschappen

6. Voorzien in toekomstbestendige en aantrekkelijke veenweidegebieden
7. Verbinden van de thema's landschap en gezondheid PM
8. Stimuleren van gebiedsuitwerkingen voor Markermeer-IJmeer en Diemerscheg
9. Onderzoek doen naar een landschapsfonds en -compensatieregeling voor de MRA

Bereikbare landschappen

1. Ontwikkelen van een uitmuntend metropolitaan wandel-, fiets- en vaarnetwerk

Om de wisselwerking tussen stad en land te verbeteren en zo de potentie van het landschap voor de regio beter te benutten is optimale fysieke verbondenheid een vereiste. De korte afstanden in de metropoolregio lenen zich uitstekend voor een fijnmazig netwerk voor langzaam verkeer. De groei van recreatie en toerisme, veranderingen in ons vrijetijdsgedrag en ontwikkelingen zoals de e-bike leiden tot steeds meer drukte in het landschap. De MRA zet zich daarom met haar partners in voor uitmuntende routenetwerken voor wandelen, fietsen en varen. Hiermee wil de regio helpen om de toenemende drukte in het landschap op te vangen.

Een uitmuntend metropolitaan wandelnetwerk

De MRA is met zijn grote afwisseling van landschappen op korte afstand een aantrekkelijke regio om te wandelen. Zo zijn er de bossen van de binnenduinderand en 't Gooi, de duinen, de historische veenweidepolders en de rationeel verkavelde droogmakerijen. De aandacht voor en de kwaliteit van het wandelnetwerk in de MRA verschilt nu per regio. Het streven van de stuurgroep ML is een MRA-dekkend en aantrekkelijk netwerk voor wandelaars dat voert door steden, dorpen en landschappen. De MRA brengt eerst bestaande netwerken in beeld en maakt vervolgens afspraken over witte vlekken en knelpunten. Voor het in beeld brengen van de bestaande netwerken en knelpunten wordt aangesloten bij een lopend traject van de provincie Noord-Holland waarbij een quickscan voor heel Noord-Holland wordt uitgevoerd. Deze quickscan wordt uitgebreid met de gemeenten Almere en Lelystad om het ook voor de MRA compleet te maken.

Een uitmuntend fietsnetwerk

In stedelijke regio's krijgt de fiets als gezond, milieuvriendelijk en goedkoper alternatief voor de auto steeds meer aandacht. Ook in Amsterdam neemt het fietsgebruik toe. Toch is bij de aanleg van nieuwe weginfrastructuur aan de randen van het stedelijk gebied het borgen van aantrekkelijke (kruisende) fietsverbindingen geen vanzelfsprekendheid. Vanuit verschillende stadsranden is de route naar het buitengebied of de verderop gelegen kern moeilijk te vinden of qua omgeving weinig aantrekkelijk. Bestaande routes zijn ook lang niet altijd gebruiksvriendelijk: slechte verharding, onduidelijke routing en/of te smal. Daarnaast voldoet het netwerk met een groeiende aantal doelgroepen niet meer aan de huidige vraag. Er bestaat steeds meer ergernis tussen de langzame

(recreatieve) fietspadgebruikers en de snelle groep (racefietsers, e-bikers, scooters).

Het is dus hoog tijd dat er een update plaatsvindt van het huidige netwerk om het aan te laten sluiten bij de (toekomstige) vraag. Dit vraagt om een actieve samenwerking tussen partijen en het koppelen van inhoudelijke opgaven om middelen efficiënt in te kunnen zetten.

De gemeenschappelijke basis hiervoor vormt de actie uit de Actie-Agenda MRA (2016): "Eén aantrekkelijk, metropolitaan fietsnetwerk tot stand brengen door onder meer het aanleggen van ontbrekende schakels en verbetering van bestaande routes". Daarbij worden de doelen vanuit de invalshoeken verkeer en vervoer, landschap en groen, en recreatie en toerisme waar mogelijk gecombineerd. Bestuurlijk valt deze actie onder de platformen bereikbaarheid (PBMA) en ruimtelijke ordening (PRO) van de MRA.

Een uitmuntend metropolitaan vaarnetwerk

De MRA beschikt over een groot en divers vaarnetwerk. De behoefte aan activiteiten als roeien, sloepen en fluistervaren, steeds meer in de vorm van langere (meerdaagse) tochten, neemt toe. Dit maakt uitbreiding en verbetering van het vaarnetwerk noodzakelijk. Daarbij kan gedacht worden aan het maken van nieuwe verbindingen, het verbeteren van bestaande routenetwerken, maar ook aan het verbinden van "water" met "land". Dit laatste type verbinding zorgt voor zowel een economische als maatschappelijke meerwaarde van het vaarnetwerk in de metropool. Een uitgebreider en beter vaarnetwerk zal ook bijdragen aan een spreiding van vaarrecreanten. Vooral in Amsterdam is de druk hoog. Door de aanhoudende groei van MRA-inwoners zal dit alleen maar versterkt worden. Recreatief/toeristisch personenvervoer over water kan bijdragen aan een betere spreiding van toeristen over de MRA.

Andere aandachtspunten zijn het versnipperde beheer van het vaarwater en het zoeken van een optimale balans tussen de verschillende belangen op het water, zoals de balans tussen recreatief gebruik en natuurdoelstellingen. Vooral het fijnmazige vaarnetwerk staat door een versnipperd beheer en verschillende belangen onder druk.

Daarnaast speelt de waterplantenproblematiek en de verbinding van het zuidelijk deel met het noordelijk deel van de MRA en de verbinding met Flevoland, en specifiek Almere en Lelystad

De opgave om een uitstekend metropolitaan vaarnetwerk te realiseren is gekoppeld aan de uitvoering van de Visie op Waterrecreatie in Noord-Holland 2030, een visie die samen met de stakeholders tot stand is gekomen.

Rol stuurgroep ML: trekt opgave fiets en levert bijdrage aan lopende trajecten voor wandelen en varen

Hoewel routenetwerken een belangrijke opgave vormen voor de stuurgroep is de rol vooral volgend aan acties die door partners in gang zijn gezet. Hierbij gaat het om de quickscan van het wandelnetwerk (provincie Noord-Holland) en de visie en het uitvoeringsprogramma Waterrecreatie (provincie Noord-Holland). De opgaven en doelstellingen benoemd in dit actieprogramma worden ingebracht in deze trajecten. Voor de actie van een metropolitaan fietsnetwerk uit de Actie-Agenda MRA (Stadsregio Amsterdam) heeft de stuurgroep ML wel een trekkende rol.

Bestuurlijke ambassadeurs

Marleen Sanderse (wethouder gemeente Gooise Meren) voor het wandel- en vaarnetwerk

Ed Rentenaar (wethouder gemeente Lelystad) en Ronald Vennik (wethouder gemeente Velsen) voor het fietsnetwerk

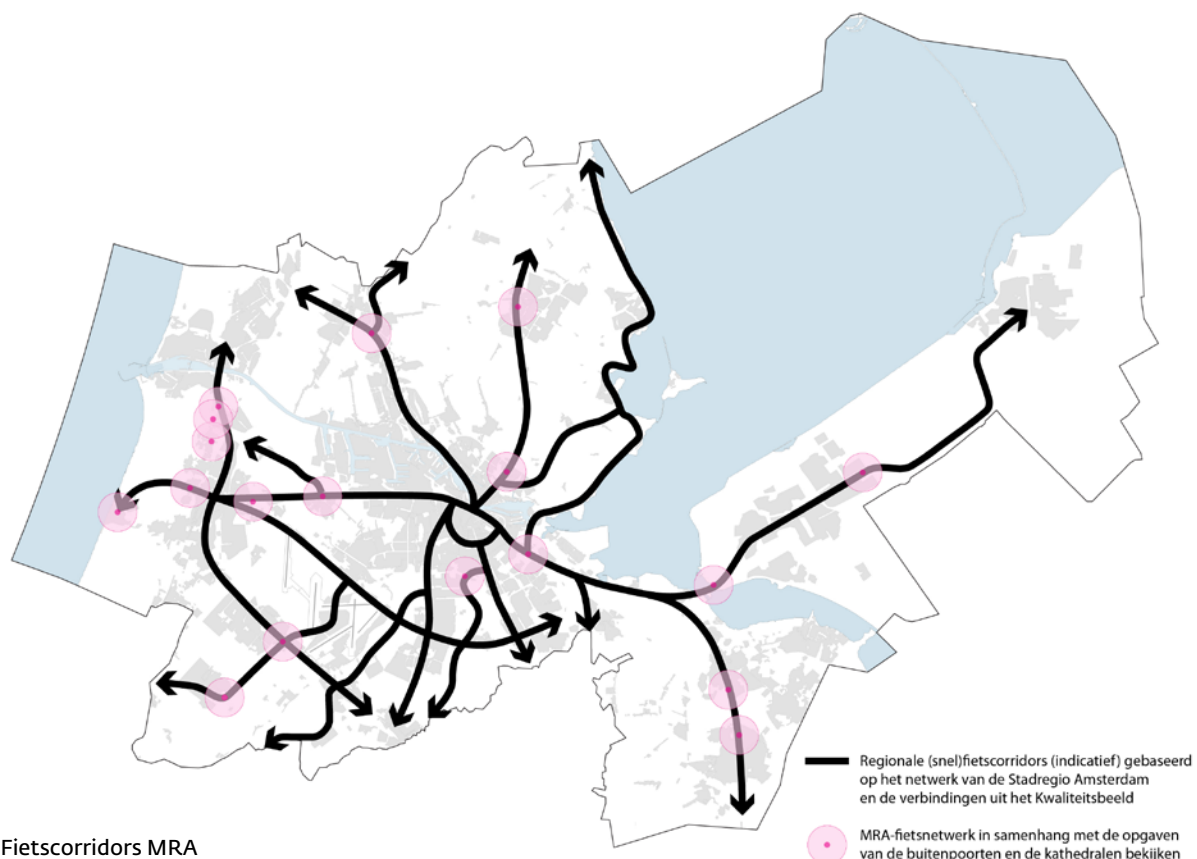
Ambtelijke trekkers

Provincie Noord-Holland voor het wandel- en vaarnetwerk

Stadsregio Amsterdam (vanaf 1 januari 2017 Vervoerregio Amsterdam) voor het fietsnetwerk

Acties:

- Uitvoeren van een quickscan door Recreatieschap Noord-Holland om het wandelnetwerk en de knelpunten in de MRA in beeld te brengen (2016)
- Formeren van een projectgroep en stuurgroep 'Metropolitane Fietsroutes' (2016-2017)
- Het fietsnetwerk uitwerken op kaart, in samenwerking met de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit van Noord-Holland, om knelpunten en (koppel)kansen te benoemen (2016-2017)
- Het realiseren/ optimaliseren van vaarverbindingen, het realiseren van land-waterverbindingen en de uitbreiding van recreatief personenvervoer over water als onderdeel van de Visie Waterrecreatie Noord-Holland 2030 (2016-2020)

Fietscorridors MRA

2. Benutten en vormgeven van infrastructuurknooppunten in het landschap

Het gaat bij deze opgave over ov-knooppunten, vooral treinstations, die op het snijvlak liggen van stad en land, en over plekken waar langzaamverkeerroutes grotere infrastructuurbundels kruisen. Op deze plekken wordt vaak onvoldoende rekenschap gegeven van de toegevoegde waarde van het landschap als bestemming.

Benutten van ov-knooppunten als toegangspoorten naar het landschap

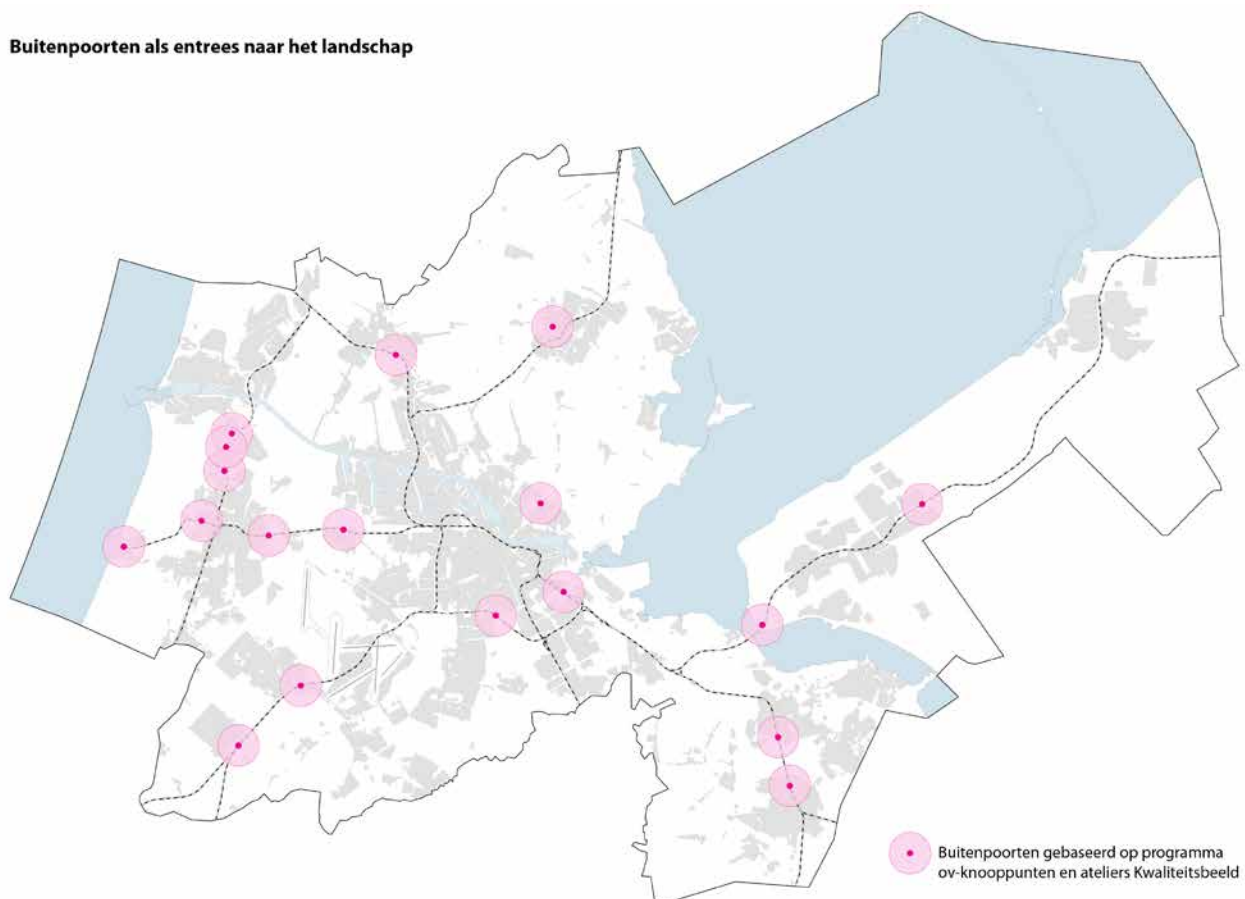
Het openbaar vervoer speelt een belangrijke rol bij het spreiden en concentreren van bezoekers in gebieden. In de MRA liggen veel ov-locaties in of aan de rand van aantrekkelijke landschappen. Deze locaties kunnen een belangrijke rol spelen bij het ontsluiten van landschappen en het faciliteren van grote bezoekersstromen, om kwetsbare delen te kunnen ontzien. Dit stelt wel eisen aan een gastvrije inrichting van de omgeving, de sfeer, bepaalde voorzieningen, duidelijke informatievoorziening en een eenduidige profilering door beheerders, overheden en vervoersorganisaties. Hoewel de ontwikkeling van een ov-locatie als toegangspoort naar het landschap per situatie een heel

specifieke aanpak vergt, heeft de ontwikkeling van het concept een sterk MRA-karakter. Het betreft een netwerk van ov-locaties die interfereert met een netwerk van regionale recreatieve structuren. Daarnaast zijn voor de ontwikkeling van de verschillende toegangspoorten grotendeels dezelfde partijen nodig, zodat het veel handiger is om hier centraal de discussie over te voeren. Voor uitvoering van de acties bij deze opgave wordt aangesloten bij het programma ov-knooppunten van de provincie Noord-Holland. Het fenomeen 'ov-knooppunten als toegangspoorten naar het landschap' komt voort uit onderzoek dat onderdeel uitmaakt van dit programma (publicatie 'Maak Plaats!').

Uitwerken van het concept infrakathedralen

Zwakke punten in het routenetwerk zijn de plekken waar de langzaam verkeerroutes de grote infrastructuur kruisen. Snelwegonderdoorgangen zijn minder aantrekkelijke plekken in het netwerk. Door de recente verbreding van de infrastructuur worden de tunnels ook langer en donkerder. De uitdaging is om de kenmerken van deze verwilderde, ongestuurde plekken

Buitenpoorten als entrees naar het landschap

ken om te buigen en te gebruiken voor mooie, leuke of nuttige programmering en aantrekkelijke schakels in de regionale routenetwerken.

In Koog aan de Zaan is ervaring opgedaan met het programmeren van ruimte onder snelwegviaducten en het recente ensemble aan nieuwe bruggen over het Amsterdam-Rijnkanaal tussen IJburg en de A1 krijgt monumentale proporties. Maar andere zeer gunstig gelegen onderdoorgangen, zoals die onder de A9 en A10 van de Amstel, worden niet benut. Vanuit Berlijn kreeg de gemeente Amsterdam het verzoek om een onderwerp aan te dragen voor een ontwerpprijsvraag voor landschapsarchitecten. De prijsvraag, de Peter-Joseph-Lenné-prijs kende in 2014 65 inzendingen uit heel Europa en wordt door de organisatoren beschouwd als de belangrijkste landschapsarchitectuur prijs van Europa. Meer informatie over de prijsvraag is te vinden op deze website: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/aktuell/wettbewerb/lenne/index_en.shtml.

Rol stuurgroep ML: trekt opgave

De stuurgroep onderzoekt en agendeert mogelijkheden.

Bestuurlijke ambassadeurs

Cora-Yfke Sikkema (wethouder gemeente Haarlem) en Annette Baerveldt (wethouder gemeente Velsen)

Ambtelijke trekkers

Gemeente Haarlem in afstemming met de provincie Noord-Holland voor de ov-knooppunten

Gemeente Amsterdam voor de infrakathedralen

Acties:

- Inventariseren van de ov-toegangspoorten in de MRA en het concept verder uitwerken (2016-2017)
- Bepalen bij welke drie ov-toegangspoorten de meeste urgentie ligt en welke kansrijk zijn voor verbetering (2017)
- Eén ov-toegangspoort uitkiezen voor uitvoering van een pilot (2017-2018)
- Het concept 'infrakathedraal' verder uitwerken door deelname als ontwerppogave in de Berlijnse ontwerpprijsvraag Peter-Joseph-Lenné-prijs (2016)
- Op basis van de uitkomsten van de prijsvraag onderzoek doen naar de mogelijkheid van een pilot en eventuele opschaling naar MRA-schaal (2017-2018)

Voorbeelden kathedralen: links royale passage/ landmark en rechts een aantrekkelijke plek onder de brug (beeld: Jeroen Musch)

3. Voorzien in aantrekkelijke recreatielandschappen

Het landschap in de MRA heeft een belangrijke betekenis voor de vrijetijdsbeleving van de bewoners. Het karakter van de recreatie is afgelopen decennia sterk veranderd; waar het in het verleden vooral een publieke opgave was, is er nu een grote vrijetijdseconomie ontstaan waarin miljarden per jaar besteed worden en recreatie zowel in ruimte als tijd sterk verweven is geraakt met andere functies. Individualisering leidt tot een groeiende diversiteit aan activiteiten die ook steeds vaker onderling conflicteren, bijvoorbeeld het effect van evenementen op de leefomgeving. We zien zowel behoefte aan versnelling als onthaasting. Het wordt dan ook steeds drukker in het landschap. Door bevolkingsgroei en vergrijzing zal de recreatie in het buitengebied tot 2040 met zeker 30% toenemen. Ook het toerisme naar de MRA en het aantal bezoeken aan gebieden buiten Amsterdam groeien sterk. De vraag is wat deze trends betekenen voor het gebruik van onze recreatie- en natuurgebieden en cultuurlandschappen en wat deze gebieden - in het licht van de ambitie uit de Actie-Agenda MRA - bij kunnen dragen aan een hoogwaardig leefklimaat voor de 250.000 (nieuwe) huishoudens. Een vraag is of de bestaande landschappen voldoende ruimte bieden om deze groei op te vangen of dat het nodig is om te investeren in nieuwe groengebieden, zoals gebeurt in Park 21 in Haarlemmermeer.

We zien dat overheden groeiende verwachtingen hebben van de rol van private partijen bij ontwikkeling en beheer van het recreatieaanbod. Door bezuinigingen staat de kwaliteit van recreatieterreinen onder druk. Het genereren van private inkomsten als financieringsmodel voor het beheer lukt om verschillende redenen nog onvoldoende. Zo is er toenemende weerstand vanuit de omgeving bij ontwikkelingen of evenementen en beperkt de begrenzing binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN) recreatieve ontwikkeling en gebruik. Tegelijk moet voorkomen worden dat de verwevenheid van besluitvorming over ruimtelijke ontwikkelingen en verantwoordelijkheid voor beheer leidt tot ad-hoc-planologie en onomkeerbare aantasting van ruimtelijke kwaliteit. Tegelijk zien we ruimte om het ecologisch beheer in recreatiegebieden te verbeteren.

De Stuurgroep wil daarom de randvoorwaarden voor duurzame ontwikkelingen en beheer in recreatielandschappen verbeteren. Daarom wordt voor de gebieden die onderdeel zijn van het NNN met een belangrijke recreatieve functie hebben de beschrijving van de ecologische kwaliteiten in het provinciale natuurbe-

heerplan verbeterd, zodat de kaders voor recreatieve ontwikkeling duidelijker worden en het ecologisch beheer in recreatiegebieden kan worden verbeterd. Daarnaast wil de stuurgroep de identiteit en herkenbaarheid van de verschillende recreatielandschappen versterken door het toepassen van het instrument Identity Matching. Dit helpt de profilering en marketing van gebieden door beheerders en ondernemers en kan helpen sturing te geven aan een gebiedseigen ontwikkeling en beheer die de samenhang tussen gebieden versterkt.

Rol stuurgroep ML: trekt opgave

De Stuurgroep zet zich in voor een evenwichtige balans tussen enerzijds ruimte voor gebruik en recreatieve benutting van het landschap en anderzijds de draagkracht en kwetsbaarheid van gebieden. Dit doet de stuurgroep door te werken aan een goede spreiding van drukte over de MRA, verbetering van de ruimtelijke randvoorwaarden en het vergroten van het onderscheidend vermogen van de verschillende groengebieden.

Bestuurlijke ambassadeurs

John Nederstigt (wethouder gemeente Haarlemmermeer), Annette Baerveldt (wethouder gemeente Velsen) en Ruud Grondel (wethouder gemeente Diemen)

Ambtelijk trekker

Provincie Noord-Holland

Acties:

- Samen met terreinbeheerders Identity Matching toepassen op de belangrijkste recreatielandschappen om het onderscheidend vermogen te vergroten (2016-2017)
- Het verbeteren van de ecologische kaders in recreatiegebieden door uitvoering van ecologisch onderzoek en verdere uitwerking daarvan binnen het beleid voor NNN en Natura2000 (2016-2017)
- Samen met terreinbeheerders onderzoek doen naar de gevolgen van veranderingen van ons vrijetijdsgedrag voor gebruik, inrichting en beheer van onze landschappen (2017-2018)

4. Vitaal houden en benutten van erfgoedstructuren

Cultuurhistorische structuren en elementen zijn belangrijke bouwstenen van het MRA-landschap. Door de hoge ruimtelijke dynamiek in de MRA staat het behoud en herkenbaarheid hiervan onder druk. Dit vereist bovengemeentelijke samenwerking op MRA-niveau, zowel voor het oplossen van fysieke knelpunten als het sterker profileren en aantrekkelijker maken van het erfgoed voor recreatie en toerisme. Dit laatste draagt tegelijk bij aan een betere spreiding van bezoekers tussen Amsterdam en de regio en leidt daarmee tot ontlasting van de binnenstad, een langere verblijfsduur en een hoger bestedingspatroon binnen de MRA.

Naar een deel van de erfgoedstructuren in de MRA gaat veel aandacht uit, zoals de UNESCO-monumenten en toeristische trekpleisters als de Zaanse Schans en Muiderslot. Mede door de promotiecampagne 'Amsterdam bezoeken, Holland zien' van Amsterdam Marketing zien we de afgelopen jaren een stijging van het aantal bezoekers. Er zijn daarnaast vele andere typische MRA-erfgoedstructuren en elementen die nog relatief onbekend zijn bij het grote publiek, maar die wel degelijk een recreatief-toeristische potentie hebben, bijvoorbeeld de polder- en waterstaatsstructuren, de Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie, buitenplaatsen en landgoederen, industrieel erfgoed en lokale architectuur.

De inzet van het Actieprogramma ML is behoud van vitaliteit van cultuurhistorische structuren en elementen door er nieuwe functies, betekenis en beleevingsmogelijkheden aan te geven. Dit kan door het versterken van de recreatief-toeristische ontsluiting

en waardoor ook het financieel-economisch draagvlak wordt vergroot. Samenwerking tussen de provincies en partijen als gemeenten, beheerders, eigenaren, ondernemers en fondsen is daarbij cruciaal.

In de Actie-Agenda MRA is onder actie 3.10 uitvoering van de cultuurimpuls opgenomen. Vanuit het gedeelde belang van het koesteren van het landschappelijke erfgoed, behoud en benutting van erfgoedstructuren en het uitdragen van het de waarde van het landschap voor de identiteit en historie van de MRA zal worden gekeken hoe bestuurlijke samenwerking tussen de stuurgroep landschap en uitvoering van de cultuurimpuls het beste vorm kan krijgen.

Rol stuurgroep ML: nader te bepalen

In overleg met de werkgroep van de cultuurimpuls zal worden gezien wat de rol van de stuurgroep ML is.

Bestuurlijke ambassadeur

Peter Bot (wethouder gemeente Amstelveen)

Ambtelijk trekker

Gemeente Amstelveen

Actie:

- Met de werkgroep Cultuurimpuls MRA kansen in beeld brengen en acties formuleren voor nieuwe functies van bestaande erfgoedstructuren en monumenten (2016-2017)

Tijdelijke horeca op Vuurtooreiland

5. Opstellen van een regionale evenementenstrategie

Het aantal evenementen in Nederland groeit. In Amsterdam waren het er in 2015 circa 2000, waarvan 173 grote evenementen (meer dan 500 bezoekers). De toenemende drukte in steden leidt steeds vaker tot discussie over een evenwichtige balans tussen de brede maatschappelijke behoefte aan festiviteiten en het belang van de leefbaarheid. De maatschappelijke weerstand groeit. Hierbij zien we dat deze discussie zich van de stad uitbreidt naar het schaalniveau van de regio. Recent heeft Amsterdam evenementenbeleid vastgesteld dat voorziet in een matiging van de groei aan evenementen en het stimuleren van spreiding over de MRA. Voor terreinbeheerders kunnen evenementen een belangrijke bron van inkomsten zijn. Bovendien dragen evenementen bij aan de binding met een gebied en het werven van vrijwilligers voor beheer. In veel groengebieden zien we echter ook vanwege beperkingen omwille van de leefbaarheid of ecologie tekenen van verzadiging.

Om overlast beter te spreiden en inkomsten optimaal te benutten kan het zinvol zijn om op regionaal niveau afspraken met elkaar te maken. De Stadsregio Amsterdam werkt in het kader van het actieprogramma toerisme al aan een betere spreiding van evenementen, maar neemt het aspect van leefbaarheid en verdienvermogen voor beheerders niet mee. Het doel van een goede regionale spreiding staat ook apart genoemd in de Actie-Agenda MRA (actie 3.3), met de voorzitter van

de Stuurgroep Metropolitaan Landschap als trekker. De Stuurgroep Metropolitaan Landschap, de Stadsregio en Amsterdam zullen dus nauw samenwerken aan de vraag of het zinvol is om op regionaal niveau met elkaar afspraken te maken over evenementen.

Rol Stuurgroep ML: trekt opgave

De stuurgroep ML trekt, samen met de Stadsregio Amsterdam.

Bestuurlijke ambassadeurs

Adnan Tekin (gedeputeerde provincie Noord-Holland), Astrid Nienhuis (burgemeester gemeente Landsmeer) en Ruud Grondel (wethouder gemeente Diemen)

Ambtelijke trekkers

Regio Gooi en Vecht samen met de Stadsregio Amsterdam en de provincie Noord-Holland

Actie:

- Het in samenhang met het actieprogramma toerisme opstellen van een regionale strategie gericht op een betere spreiding van de lusten en lasten van evenementen (2016-2017)
- Dit doen we door een inventarisatie uit te laten voeren van evenementen en evenementlocaties en het opstellen van een kanskaart (2017)

Mysteryland op het voormalig Floriadeterrein in de Haarlemmermeerpolder. Foto: Kees van der Veer

Toekomstbestendige landschappen

6. Voorzien in toekomstbestendige en aantrekkelijke veenweidelandschappen

Veenweidelandschappen zijn bijzonder en karakteristiek voor de MRA (en de zuidelijke randstad), maar ook vol dilemma's. Inklinking en verbranding van het veen door lage grondwaterstanden ten behoeve van het agrarische gebruik veroorzaken bodemdaling. Dit heeft onder andere een enorme uitstoot van broeikasgassen, afname van de waterveiligheid en aftakeling van het ecosysteem tot gevolg. Het huidige gebruik is niet duurzaam en jaagt toekomstige generaties op hoge kosten.

De bovenstaande discussie is niet nieuw, maar de urgentie is versterkt nu de effecten van het afschaffen van de melkquota zichtbaar beginnen te worden.

De metropoolregio zet voor de veengebieden in op "het behoud van het landschap en het beter benutten voor recreatie en waterberging met behoud en verbetering van biodiversiteit. Boeren krijgen daarbij meer ruimte voor verbreding van hun bedrijfsvoering" (Actie-Agenda MRA, 2016).

We willen de landbouw in de MRA behouden, omdat het bijbehorende karakteristieke cultuurlandschap een grote en unieke belevingswaarde heeft. Tegelijkertijd vormt diezelfde landbouw een bedreiging van het cultuurlandschap. De moderne agrarische bedrijfsvoering verenigt zich op meerdere punten zeer matig met de inrichting en het gebruik van het veenweidelandschap, zoals we dat tot dusver kennen. Daarom willen we in de MRA toe naar een type landbouw dat enerzijds goed gedijt en rendeert in de veenweidegebieden, en anderzijds het unieke cultuurlandschap respecteert.

Om geleidelijk verandering tot stand te kunnen brengen voor dit complexe vraagstuk is een koersvaste overheid nodig. Daar komt bij dat niet alleen de agrariërs een omslag moeten maken, maar er ook bijbehorende veranderingen in de afzetketen, het onderzoek en het onderwijs nodig zijn. De MRA zal onderzoeken wat de invoering van de omgevingswet kan betekenen voor veenweidegebieden en hoe het beleid duurzame landbouw in veenweidegebieden kan stimuleren. Daarnaast zal de MRA het unieke cultuurhistorische karakter van het veenweidegebied breed onder de aandacht brengen door het aanstellen van een (museale) curator voor Laag Holland. Deze actie is opgenomen in de Actie-Agenda van de MRA en wordt opgepakt door de gemeenten Purmerend en Waterland. Vanuit het programma ML wordt hier een bijdrage aan geleverd.

Rol Stuurgroep ML: trekt opgave

De stuurgroep onderzoekt, agendeert en zoekt samenwerking met partners, zoals Platform Slappe bodem.

Bestuurlijk ambassadeur

Luzette Wagenaar (burgemeester gemeente Waterland), Adnan Tekin (gedeputeerde Noord-Holland)

Ambtelijk trekker

Gemeente Amsterdam

Acties:

- Onderzoeken hoe de invoering van de omgevingswet bij kan dragen aan het duurzame beheer van veenweidegebieden (2016-2018)
- Bijdrage leveren aan de aanstelling van een museale curator voor Laag Holland (actie uit de Actie-Agenda 2016-2020 van de MRA)
- Inzetten voor een landbouwbeleid bij hogere overheden dat rekening houdt met duurzaam beheer van veenweidegebieden (2017-2020)

7. Verbinden van de thema's landschap en gezondheid

De MRA is een bijzonder natuurrijk en groen gebied als men zich realiseert hoeveel mensen er wonen en hoeveel bedrijvigheid er is. Die natuur draagt bij aan onze gezondheid via groene wijken, schone lucht en rust en ruimte in onder andere natuurgebieden. Daarom is het zaak deze natuur te beschermen, maar ook om met slimme natuurcombinaties nog meer natuur op alledaagse plekken te creëren en de ruimte te geven. Denk aan fijnstof opvangende planten, bomen als buffer tussen snelweg en huizen en ontstressen in een stukje park, bos of klein groen hoekje. Het is wetenschappelijk aangetoond, door onder andere hoogleraar Agnes van den Berg, dat natuur een positieve invloed kan hebben op astma, diabetes en psychisch welzijn. Dit geldt in het bijzonder voor kwetsbare groepen zoals kinderen en ouderen. Die natuur kan dichtbij mensen gebracht worden door het aanleggen van Tiny Forests, groene schoolpleinen, natuur rondom verzorgingstehuizen en psychiatrische instellingen en door acties als tegels eruit en planten erin in tuinen en op stoepen. Dat lijken kleine afzonderlijke zaken, maar gecombineerd kan dit als een groene lappendeken door de MRA gaan functioneren.

De ruimte is echter schaars en kostbaar in de MRA en het onderhoud van natuurgebieden is prijzig. Daarom moeten we loskomen van het idee dat iets natuur is of iets anders. Natuur kan (bijna) overal, zoals de voorbeelden aantonen en met de juiste ecologische kennis kan het bijdragen aan het welzijn van mens en dier. De kunst is deze denkwijze te verwerken in de ontwikkeling van de ruimte in de MRA, waarbij een grote rol is weggelegd voor privaat onderhoud. Niet om daarmee kosten te besparen, maar om betrokkenheid te genereren bij de eigen leefomgeving en daarmee te zorgen voor toekomstig draagvlak. Ga maar eens na hoeveel passie mensen kunnen ontwikkelen rondom 'hun' boom in de wijk.

Voor het opschalen en doorontwikkelen van ideeën zijn publiek-private samenwerkingen nodig tussen zorgverzekeringen, zorgverlenende organisaties, de GGD, de GCZ, natuurorganisaties en overheden. Mensen gaan namelijk niet zomaar de natuur in. Er bestaan vaak vele hobbels die ertoe leiden dat mensen thuis of in een instelling blijven, terwijl de natuur om de hoek is. Initiatieven als Natuurwandelen of de natuur dichtbij de mensen brengen door de directe omgeving van een zorginstellingen meer natuurlijk te maken zorgen ervoor dat de stap om de natuur in te gaan kleiner wordt. Om dit soort initiatieven succesvol te maken en uit te dragen, is het belangrijk dat partijen gezamenlijk durf tonen om nieuwe initiatieven de ruimte te geven.

Rol van de Stuurgroep ML: trekt opgave

De Stuurgroep brengt het denken over de combinatie natuur en gezondheid breed onder de aandacht en wijst daarbij op de voordelen voor het welzijn van mens en dier. Het biedt partijen de kans in hun eigen gebied natuurcombinaties te realiseren door kennis en een netwerk aan te reiken. Daarbij stimuleert het publiek-private samenwerkingen op gebied van natuur en gezondheid.

Bestuurlijk ambassadeur

Adnan Tekin (gedeputeerde Noord-Holland)

Ambtelijk trekker

Provincie Noord-Holland

Acties:

- In kaart brengen waar de grootste kansen liggen voor aanleg of inrichting van combinaties tussen natuur en gezondheid (2016 – 2017)
- Met inspirerende bijeenkomsten partijen wijzen op de voordelen en kansen van meer gezondheid door natuur (2016 – 2017)
- Actief publiek-private samenwerkingen op gebied van natuur en gezondheid tot stand brengen (2017 – 2019)
- Aanleggen van nieuwe natuur die bijdraagt aan de gezondheid (2017 – 2019)

8. Onderzoek doen naar een landschapsfonds en -compensatieregeling voor de MRA

De vele unieke landschappen in de MRA leveren een cruciale bijdrage aan welvaart en welzijn door de betekenis voor natuur, cultuur, leefkwaliteit, gezondheid en toerisme. Mede door de verscheidenheid en gaafheid van bijvoorbeeld de scheggen en gebieden als Laag-Holland, de Beemster, de kust- en duingebieden en het Gooi- en de Vechtstreek zien we een gestage economische groei. Tegelijk leidt ruimtelijke economische groei zonder sturing en subsidiëring tot aantasting van het landschap. Om landschappen te behouden en de potentie voor bewoners en bezoekers te benutten is geld nodig voor beheer en investeringen. Mede door het terugtrekken van de overheid afgelopen 10 jaar hebben veel terreinbeheerders te maken met structurele tekorten en zoeken alle partijen naar nieuwe verdienmodellen om tot duurzame financiering van het beheer te komen. Dit leidt tot een toename van het aantal gebiedsfonds en planologische discussies over 'inverdienmogelijkheden', echter niet tot de gewenste duurzame financiering. Het doel van deze actie is te onderzoeken of een landschapsfonds op MRA-schaal en een landschapscompensatieregeling hier doelmatig en efficiënt aan kunnen bijdragen.

Landschapsfonds

In de Actie-Agenda MRA staat onder regie van de Stuurgroep Metropolitaan Landschap een onderzoek aangekondigd naar de meerwaarde van een landschapsfonds. Een landschapsfonds zou op meerdere manieren hier aan bij kunnen dragen, bijvoorbeeld door:

- een structurele koppeling te leggen in de MRA tussen de baten van de economische groei enerzijds en de kosten voor investeringen en beheer van het groen anderzijds
- een koppeling tussen investeringen op de korte termijn en baten op de lange termijn betere en makkelijkere compensatie
- aantrekken van meer geld naar de regio door als regio samen te werken, bijvoorbeeld vanuit Europa.

Een bestuurlijke discussie hierover raakt een groot aantal belangen en verantwoordelijkheden en zal om een uitgekiend proces vragen. Dat zal moeten leiden tot een standpunt van de MRA over het doel, profilering, vulling en zeggenschap van het fonds.

Landschapscompensatieregeling

Ruimtelijke ontwikkelingen leiden vaak tot aantasting van landschappelijke kwaliteiten. De vraag is of het meerwaarde heeft en haalbaar is om tot een regeling te komen waarbij deze aantasting financieel gecompenseerd moet worden, zoals bijvoorbeeld gebruikelijk is bij natuurcompensatie op basis van de provinciale ruimtelijke verordening. In de provinciale Agenda Groen (2012) staat dat de provincie onderzoek zal doen naar de mogelijkheden voor een landschapscompensatieregeling en de uitkomsten zal melden aan Provinciale Staten. De stuurgroep wil hier graag bij aanhaken en doet in het kader van de komst van de omgevingswet onderzoek naar de meerwaarde en haalbaarheid van harde of zachte compensatieregelingen voor ingrepen in het landschap in samenhang met het onderzoek naar het landschapsfonds.

Rol stuurgroep ML: trekt opgave

Bestuurlijke ambassadeurs

Dick Emmer (wethouder gemeente Zaanstad) en Adnan Tekin (gedeputeerde provincie Noord-Holland)

Ambtelijke trekkers

Gemeente Zaanstad voor het landschapsfonds

Provincie Noord-Holland voor de landschapscompensatieregeling

Acties:

- Onderzoek doen naar een landschapsfonds in de MRA (2016-2018)
- Onderzoek doen naar een landschapscompensatieregeling (2017-2018)

9. Stimuleren van gebiedsuitwerkingen voor Markermeer-IJmeer en Diemerscheg

Binnen de MRA onderscheiden we verschillende landschapsidentiteiten zoals beschreven in de Kracht van het Landschap (2007). Deze hebben elk hun eigen kwaliteiten, dynamiek en opgaven. Juist voor het landschap is het van belang om voor de ontwikkeling van deze deelgebieden bovenlokale afwegingskaders te formuleren. In de Kracht van het Landschap (2013) wordt hiertoe de term ‘ontwikkelstrategieën’ gehanteerd. Inmiddels is in enkele deelgebieden, zoals de Amstelscheg, Groengebied Amsterdam-Haarlem en de Binnenduinzandzone, zo’n aanpak toegepast met voor elk gebied een aanpak en proces op maat. Daarnaast zijn er nog enkele andere deelgebieden die in het belang van de MRA om een nadere uitwerking van het landschap vragen. Het gaat om het Markermeer-IJmeer en de Diemerscheg. Ook is de bestuurlijke, financiële en ruimtelijke context de afgelopen jaren aanzienlijk veranderd. Het is daarom verstandig om de balans op te maken van de ervaringen met bovenlokale gebiedsstrategieën door een evaluatie uit te voeren.

Verkenning metropolitane potentie van het Markermeer-IJmeer

In de ruimtelijk-economische Actie-Agenda 2016-2020 van de MRA staat als actie 3.4 opgenomen:

‘We voeren een verkenning uit naar de metropolitane potentie van het Markermeer-IJmeer, en zoeken daarbij nadrukkelijk samenwerking met het Rijk en de waterbeheerders’.

Vanwege het grote belang voor de MRA geeft de Actie-Agenda MRA specifiek aandacht aan het Markermeer-IJmeer. Het Kwaliteitsbeeld Metropolitaan Landschap benoemt de grote waarde van het gebied op het gebied van watervoorziening, waterveiligheid, cultuurhistorie, landschappelijke kwaliteit en gebruik. Tegelijk speelt er heel veel: de bestuursovereenkomst RRAAM en ontwikkeling van het toekomstbestendig ecologisch systeem (TBES), met de aanleg van Markerwadden door o.a. Natuurmonumenten, de luwte maatregelen Hoornse Hop, het N2000-beheerplan, de versterking van de Markermeerdijken en de Houtribdijk inclusief de plaatsing van mogelijke windturbines, versterking van de regionale economie (havens en toerisme) en de ontwikkeling van IJburg 2.

De verkenning is bedoeld om in beeld te brengen hoe de (internationale) ruimtelijk-economische potentie van het Markermeer-IJmeer voor de MRA beter kan worden benut. De verkenning biedt perspectief voor korte en lange termijn op mogelijkheden van ontwikkeling van het Markermeer-IJmeer vanuit bestaande en te verwachten beleid van overheden. Het richt zich

op de bestaande wensen en ambities van MRA-overheden in de volle breedte van het omgevingsbeleid, inclusief aanpalende (economische) activiteiten als toerisme. Het signaleert daarnaast wensen en ambities van de MRA-overheden, ook waar die bestaand beleid overstijgen. De verkenning biedt daarmee ook nader inzicht in de metropolitane wensen en ambities voor de toekomstige ontwikkelruimte in het Markermeer-IJmeer die ontstaat bij versterking van de natuurwaarden. Omdat er in dit gebied al veel gebeurt is de verkenning niet bedoeld als een afzonderlijk zwaar traject en zal voortbouwen op de uitkomsten van bijvoorbeeld de Strategische Agenda Toerisme MRA, het programma RRAAM en de actuele ontwikkelingen in de natuurversterking, dijkversterkingsprojecten, kustontwikkeling/woningbouw, recreatie, toerisme, ruimtelijke kwaliteit. Van daaruit analyseert de verkenning wat nog ontbreekt om de MRA-ambitie te verwezenlijken en wat het Markermeer-IJmeer daarin kan betekenen.

Opstellen ontwikkelstrategie Diemerscheg

De Diemerscheg is één van de scheggen van Amsterdam en daarmee onderdeel van de bekende scheggenstructuur. De scheg onderscheidt zich doordat er niet sprake is van één herkenbaar cultuurlandschap maar gedomineerd wordt door een grote ruimtelijke dynamiek met zware infrastructuur, woningbouw in de Bloemendalerpolder, het KNSF-terrein en IJburg, waardevolle natuur (zoals de natuurboulevard en het Diemerbos) en belangrijke recreatieve voorzieningen. De grote dynamiek en de opgave om aanvullende inkomsten te vinden voor de financiering van het beheer vormen een bedreiging voor de ruimtelijke en landschappelijke eenheid en kwaliteiten van het gebied. Om dit te voorkomen en de potentie van het gebied beter te benutten zal binnen het Programma Gooi- en Vechtstreek een beheer- en ontwikkelstrategie voor de Diemerscheg worden opgesteld. Hoewel de vorm, aanpak en planning nog moeten worden bepaald zullen in elk geval een visie op de gebiedskwaliteiten en een bovenlokaal afwegingskader hier onderdeel van zijn.

Evaluatie aanpak gebiedsprocessen

Sinds in 2007 de bestuurlijke samenwerking in de MRA aan het Metropolitane Landschap is gestart is er veel veranderd. De betekenis en kracht van de MRA is toegenomen, de samenleving wint aan pluriformiteit en het rijk heeft taken en verantwoordelijkheden op het gebied van groen gedecentraliseerd. In deze gewijzigde context en met het oog op de implementatie van de omgevingswet en majeure ruimtelijke

opgaven die op de regio afkomen is de vraag hoe de governance van het landschap in de metropoolregio kan worden verbeterd. Daarnaast zijn in de Kracht van het Landschap (2007, 2013) gebiedsgerichte 'ontwikkelstrategieën' als instrument voor een bovenlokaal ruimtelijke afwegingskader beschreven. In verschillende gebieden is of wordt ervaring opgedaan met een dergelijke aanpak, zoals de Amstelscheg, Groengebied Haarlem- Amsterdam en de Binnenduinrand. Daarbij gaan sommige processen soepeler dan andere. Omdat ruimtelijke kwaliteit van landschappen een bovenlokale afweging zal blijven wil de stuurgroep een balans opmaken door te leren van ervaringen en lessen te trekken over ontwikkelstrategieën.

Rol stuurgroep ML: trekt opgave

De Stuurgroep Metropolaan Landschap is namens de MRA opdrachtgever voor het opstellen van genoemde gebiedsuitwerkingen.

Bestuurlijke ambassadeurs

Luzette Wagenaar (burgemeester gemeente Waterland), Cees Loggen (gedeputeerde provincie Noord-Holland), Eric van der Burg (wethouder gemeente Amsterdam) en Jaap Lodders (gedeputeerde provincie Flevoland) voor de verkenning Markermeer-IJmeer

Ruud Grondel (wethouder gemeente Diemen) namens de Stuurgroep Diemerscheg voor de ontwikkelstrategie Diemerscheg

Adnan Tekin (gedeputeerde Noord-Holland) voor de evaluatie van de governance van het landschap in de MRA en de aanpak met ontwikkelstrategieën.

Ambtelijke trekkers

Gemeente Amsterdam en provincie Noord-Holland voor de verkenning Markermeer-IJmeer

Programma Gooi- en Vechtstreek en gemeente Amsterdam voor de ontwikkelstrategie Diemerscheg

Provincie Noord-Holland voor de evaluatie

Acties:

- Het uitvoeren van een verkenning naar de metropolitane potentie van het Markermeer-IJmeer voor de doelstellingen van de MRA (2016-2017)
- Het opstellen van een ontwikkelstrategie Diemerscheg (2017-2018)
- Het evalueren van de governance van het landschap in de MRA en de aanpak met ontwikkelstrategieën (2016-2017)

IV Organisatie en financiering

Organisatie

Helderheid over bestuurlijke regie, samenwerking en verantwoordelijkheid is een voorwaarde voor efficiëntie. Op verschillende schaalniveaus wordt binnen de MRA gewerkt aan het Metropolitane Landschap: van visievorming op MRA-niveau tot uitvoering van concrete projecten en het beheer op lokaal niveau. Om elkaar te versterken en de bijdrage aan de kracht van de regio zo groot mogelijk te laten zijn, is het belangrijk dat naar dezelfde visie wordt toegewerkt, de schaalniveaus elkaar aanvullen en een gedeeld beeld bestaat van de samenhang van de vele bestuurlijke overleggen.

We onderscheiden vier typen bestuurlijke overleggen:

- Op MRA niveau: het PRO en de Stuurgroep ML
- Beleidsmatige samenwerking binnen regio's (gebiedscommissies en stuurgroepen)
- Uitvoering van beheer: recreatieschappen.
- Tijdelijke gremia ten behoeve van aansturing van concrete projecten en programma's, lokaal of regionaal (bijvoorbeeld versterking Markermeerdijken of Naarden buiten de Vesting)

Visie- en beleidsvorming vindt dus, zowel plaats op MRA-niveau als binnen regio's zelf. Dit zijn dan ook de twee schaalniveaus waartussen een duidelijke samenhang zou moeten bestaan. Om dit te bereiken, positioneert de stuurgroep ML zich binnen de samenwerkende overheden als een verbindend platform met als doel gezamenlijk te werken aan een gedeelde toekomst voor de MRA en de acties van dit actieprogramma ML. Hierbij wordt gekozen voor het aansluiten bij bestaande overlegstructuren en niet voor het

instellen van een aparte overlegstructuur. Voor elke regio is een vertegenwoordiger in de Stuurgroep ML benoemd. Deze bestuurder heeft een vertegenwoordigende functie in twee richtingen en de taak om zowel de deelregio als de MRA op de hoogte te houden van wederzijdse belangrijkste ontwikkelingen.

Daarnaast wil de Stuurgroep de samenwerking met maatschappelijke organisaties rond de belangen van een groene en leefbare metropool de komende tijd intensiveren, zowel op het niveau van de uitvoeringsacties als die van strategische samenwerking. Welke samenwerkingsstructuur hier het meest passend bij is zal komende jaren moeten blijken.

Financiering

De MRA is een informeel bestuurlijk samenwerkingsverband dat geen formele besluiten kan nemen en zelf niet investeert. Dat neemt niet weg dat voor de uitvoering van het actieprogramma geld nodig is. Afhankelijk van de besluitvorming over vernieuwing van de samenwerkingsstructuur en financierings-systematiek wordt voor de uitvoering van dit actieprogramma uitgegaan van het beschikbaar komen van procesgeld via de jaarlijkse PRO-begroting vanaf 2017 voor uitvoering van de Agenda-Agenda MRA, waar dit actieprogramma onderdeel van is. In eerste schatting is dat in 2017 hier € 300.000 voor nodig is. Hiernaast hebben de leden van de stuurgroep afgesproken om procesgeld beschikbaar te stellen voor acties die niet via de PRO-begroting gefinancierd kunnen worden maar wel prioritair worden gevonden. Dit gaat om in totaal maximaal € 40.000 - € 50.000 per jaar. Dit betekent niet dat de stuurgroep geen investerings- en beheeropgave voor het landschap in de MRA ziet. Binnen de MRA wordt gewerkt aan een samenwerkings- en investeringsagenda waar ook de opgaven die in het actieprogramma staan beschreven onderdeel van uit moeten maken. De komende tijd zal daarom ook gebruikt moeten worden om een gezamenlijke investerings- en beheeropgave voor het landschap in de MRA in beeld te brengen.

Organisatie	Vertegenwoordigt
Gemeente Amsterdam	Gemeente Amsterdam
Regio Gooi & Vecht	Regio Gooi en Vecht
Gemeente Diemen	Stuurgroep Gooi- en Vechtstreek
Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Waterland	Intergemeentelijke Samenwerkingsorgaan Waterland
Gemeente Velsen	Regio IJmond (Velsen, Beverwijk, Heemskerk), gemeente Uitgeest en stuurgroep Groengebied Amsterdam-Haarlem
Gemeente Amstelveen	Amstelscheg, inclusief Ouder-Amstel, Aalsmeer en Uithoorn
Gemeente Lelystad	Stuurgroep Markermeer-IJmeer
Gemeente Haarlem	Regio Zuid-Kennemerland, Binnenduinrand
Gemeente Zaanstad	Gebiedscommissie Laag-Holland
Provincie Noord-Holland	Noordzeekanaalgebied (bestuursplatform)
Gemeente Haarlemmermeer	Gemeente Haarlemmermeer
Recreatieschappen	Recreatieschappen Twiske, Spaarnwoude, Alkmaarder- en Uitgeestermeer en Groengebied Amstelland.
Provincie Flevoland	Provincie Flevoland
Gemeente Almere	Gemeente Almere

V Monitoring en communicatie

Monitoring

Voor elke opgave zijn een bestuurlijke en ambtelijke ambassadeurs benoemd. Zij zijn verantwoordelijk voor de voortgang van de uitvoering van de acties en het agenderen van de opgave waar kansen zich voordoen. Het actieprogramma is niet statisch, maar zal jaarlijks in het najaar in de Stuurgroep ML worden geëvalueerd en zo nodig geactualiseerd, meebewegend met de dynamiek in de MRA.

Om te weten hoe het met de landschappen van de MRA gesteld is en of dit voor- of achteruitgaat, is het nodig dit te monitoren. Het gaat dan om het meten van waarden die volgens ons bepalend zijn voor de kwaliteit van het landelijk gebied, zoals de gesteldheid van cultuurhistorische structuren of de hoogte van de biodiversiteit. Monitoring draagt bij aan een gerichte inzet van geld en andere middelen. Het helpt trends en ontwikkelingen in het Metropolaan Landschap vast te stellen en de urgentie van opgaven te bepalen. Ook kunnen te bereiken doelen vanuit de verschillende opgaven in het actieprogramma direct gekoppeld worden aan de monitor. Zo kan gemeten worden of de aanpak van de opgaven leidt tot het gewenste resultaat, of de inzet op deze opgaven effectief is en of bijstelling van de inzet nodig is. Bij het opstellen van een landschapsmonitor zal zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van bestaande bronnen en worden aangesloten op bestaande monitoren.

Een voorwaarde voor sturing is een goed beeld bij provincies, gemeenten en terreinbeheerders van de manier waarop de belangrijkste natuur- en recreatiegebieden door bewoners en bezoekers worden gebruikt. Bestaande gegevens beperken zich tot enkele gebieden of zijn alleen vanuit het perspectief van Amsterdam in beeld gebracht. Samen met terreinbeheerders willen we een monitor ontwikkelen die verschillen in gebruik en waardering tussen de natuur- en recreatiegebieden in de MRA in beeld brengt.

Communicatie

Landschap is een onderwerp dat zich uitstekend leent voor het vertellen van verhalen. Het breed uitdragen van de unieke landschappelijke kwaliteiten en historische gelaagdheid van de regio levert een belangrijke bijdrage aan het maatschappelijke draagvlak. Daarnaast is de afstand tussen een regionale samenwerking als de MRA en de politiek in raden en staten van nature groot. Om raads- en statenleden goed bij de MRA te betrekken en als MRA aan te sluiten op de wensen en zorgen van raden en staten is een goede communicatie naar deze gremia toe van groot belang.

Ten slotte staat de Stuurgroep natuurlijk niet alleen in haar inzet voor een aantrekkelijk en vitaal landschap. Een groot aantal partijen, zoals maatschappelijke organisaties, waterschappen, bedrijven en vrijwilligers werken aan een gedeeld belang. Een heldere boodschap, goed besef van doelgroepen en stakeholders en gestructureerde communicatiestrategie kan een belangrijke impuls geven aan de samenwerking. De Stuurgroep gaat daarom komend jaar een communicatiestrategie opstellen en als onderdeel hiervan een actor- en stakeholderanalyse uitvoeren.

Daarnaast heeft de Stichting Landschapstriennale de MRA benaderd met het verzoek bij te dragen aan de organisatie van een Landschapstriennale 2017 in de Haarlemmermeer. De stuurgroep ziet in het organiseren van een landschapstriennale in de MRA een goede kans om aandacht te vragen voor de opgaven van het landschap in de MRA, hierover een breed maatschappelijk debat te voeren en samenwerking te stimuleren met ondernemers, burgers en maatschappelijke organisaties. De stuurgroep onderzoekt daarom de mogelijkheid voor een financiële bijdrage aan de organisatie. In oktober 2017 neemt de Stichting Landschapstriennale een definitief besluit over het organiseren van de landschapstriennale 2017. Afhankelijk hiervan zal de stuurgroep bepalen welke bijdrage zij levert aan de invulling van het programma.

Acties:

- Opstellen van een landschapsmonitor, te beginnen met het opstellen van een monitor van de recreatie in natuur- en recreatiegebieden in samenwerking met terreinbeherende organisaties (2017)
- Opstellen van een communicatiestrategie (2017)
- Onderzoek doen naar een mogelijke bijdrage aan de organisatie van de Landschapstriennale Park21 in de Haarlemmermeer (2016-2017)

Colofon

Opgesteld door de projectgroep Metropolitaan Landschap:

Albert Jong - gemeente Almere
Alex Jansen - gemeente Haarlemmermeer
Anne Könst - provincie Noord-Holland (projectleider)
Annemarie Lodder - gemeente Haarlemmermeer
Auke Blok - gemeente Amstelveen
Barbara Schmitt - gemeente Velsen
Dick Hendriks - gemeente Edam-Volendam
Ed Buijs - gemeente Amsterdam
Esther van der Lelis – gemeente Amstelveen
Jacqueline Bouwmans - provincie Noord-Holland
Jan Heijink - gemeente Zaanstad
Mariëtte Zivkovic-Laurenta - Regio Gooi en Vecht
Marijn Bos - provincie Noord-Holland
Marijn den Uijl - Regio Gooi en Vechtstreek
Martijn Dekker - gemeente Haarlem
Marja van Nieuwkoop - gemeente Amsterdam
Philip Peletier - gemeente Zaanstad
Susanne Meyer - gemeente Zaanstad
Tanya van Huissteden - provincie Flevoland
Thea Olivier - gemeente Velsen
Ton Verheijden - ISW

En met hulp van:

Gemeente Amstelveen: Wouter van der Schraaf
Gemeente Amsterdam: Helga van der Haagen
Provincie Noord-Holland: Conny van Zuijlen, Jandirk Hoekstra, Michiel de Graef, Anne Slettum, Corine Meijer, Charles van Schaik, Peter Hoogervorst, Rein Kruk, Ronald Louwman
Stadsregio Amsterdam: Martijn Sargentini

